

Datum: Rijeka, 1. kolovoza 2022.

Kolegij: Uvod u forenzičku psihijatriju i pravo

Voditelj: Izv. prof. dr. sc. Vesna Šendula Jengić, dr. med.

e-mail voditelja: vesna.sendula.jengic@uniri.hr

Katedra: Katedra za temeljne medicinske znanosti

Studij: Sveučilišni diplomski studiji - Sestrinstvo - promicanje i zaštita mentalnog zdravlja

Godina studija: 1

Akadska godina: 2022./2023.

IZVEDBENI NASTAVNI PLAN

Podaci o kolegiju (kratak opis kolegija, opće upute, gdje se i u kojem obliku organizira nastava, potreban pribor, upute o pohađanju i pripremi za nastavu, obveze studenata i sl.):

Kolegij Uvod u forenzičku psihijatriju i pravo obvezni je kolegij na 1. (prvoj) godini diplomskog studija Sestrinstvo - promicanje i zaštita mentalnog zdravlja i sastoji se od 15 sati predavanja i 10 sati seminara (2,5 ECTS). Kolegij se izvodi u prostorijama Fakulteta zdravstvenih studija.

Cilj kolegija je upoznavanje studenata s osobitostima populacije koja se zbog različitih okolnosti nalazi u uvjetima ograničene slobode te određene društvene restrikcije i prisile, te temeljnim pozitivnim zakonskim propisima koji reguliraju postupanja s navedenom populacijom, s ciljem zaštite njihovih prava i sigurnosti, kao i društvene zajednice. Unatoč proklamiranim ljudskim pravima i slobodama sve je veći broj ljudi koji se nalaze u uvjetima ograničenih sloboda. O tome govori i podatak da danas u svijetu samo u zatvorima boravi oko 9,5 milijuna ljudi. Ljudska prava i slobode su vrlo često situacijski i/ili neopravdano suspendirani. Navedene specifične populacije nalazimo u različitim institucijama: zatvorima, domovima za preodgoj, domovima za nezbrinutu djecu, azilima za strance i sl., a u kojima uvjeti determiniraju čestu potrebu terapijskih i psihosocijalnih intervencija. Studenti će između ostaloga biti upoznati i s terapijskim mogućnostima i modelima pružanja psihološke pomoći. Ukoliko se radi o osobama s duševnim smetnjama primjenjuju se odredbe Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Modeli upravljanja sustavom koji sadrži prisilne odredbe zadržavanja i liječenja su vrlo složeni i usklađeni s međunarodnim konvencijama i zakonima o zaštiti ljudskih prava. Studenti će se upoznati s nužnim etičkim, zakonskim, metodološkim principima i algoritmima tretmana, te također s mehanizmima procjene rizika i upravljanja rizicima u RH i u međunarodnoj perspektivi.

Popis obvezne ispitne literature:

1. Kozarić-Kovačić D, Grubišić-Ilić M, Grozdanić V. Forenzička psihijatrija, 2. izdanje. Zagreb: Medicinska naklada, 2005.
2. Šendula Jengić, V.; Bošković, G.. Nasilje i kriminalni recidivizam u tijeku forenzičkog tretmana. Medica jadertina. 1-2 (2002), 32; 5-16
3. Šendula-Jengić, V.; Bošković, G. Forenzički značaj "drugih, težih duševnih smetnji". Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. 22 (2001), 2; 635-654

4. Šendula-Jengiđ, V. i sur. Fenomenološka obilježja bolesnika s intrahospitalnim suicidom. *Medica jadertina*. 6 (1996), 1-4; 21-39
5. Šendula-Jengiđ, V. i sur.. Terapijski izlazi - ograničenja u predikciji opasnosti i rizika. *Socijalna psihijatrija*. 27 (1999), 1; 80-90
6. Šendula-Jengiđ, V. i sur.. Ustanova s visokom razinom sigurnosti u forenzičkom tretmanu - strah ili realna potreba. *Socijalna psihijatrija*. 26 (1998), 1; 123-126
7. Šendula-Jengiđ, V. (2008) „Kriminogene specifičnosti psihotičnih počinitelja kaznenog djela“. Disertacija
8. Frančišković, T., Moro, Lj., i sur. *Psihijatrija*. Zagreb: Medicinska Naklada. 2009. (odabrana poglavlja)
9. Turković K, Dika M, Goreta M, Đurđević Z. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Psihijatrijska bolnica Vrapče. 2002.

Popis dopunske literature:

1. Šendula Jengiđ, Vesna. Forenzički aspekti nasilja. u: Vlasta Rudan, Darko Marčinko i sur. *Od nasilja do dijaloga*. Zagreb : Medicinska naklada, 2014.
2. Brzović, Z., Hodak, J., Malatesti, L., Šendula Jengiđ, V., Šustar, P.(2016) Problem klasifikacije u filozofiji psihijatrije: slučaj psihopatije. *Prolegomena* 15 (1): 21–41
3. Šendula Jengiđ, Vesna. Forenzičko-psihijatrijski aspekti depresije. u Ljubičić Đulijano i sur. *Depresija i duhovnost*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet Rijeka, 2010. str 157-182.
4. Horvatić Ž. *Elementarna kriminologija*. Zagreb: Školska knjiga. 1994.
5. Priručnik za zatvorenike. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa. Uprava za zatvorski sustav. <http://www.uzs.pravosudje.hr/kaznionica-turopolje/dokumenti/prirucnik-za-zatvorenike.pdf>
6. Nedopil, N. *Prognosen in der Forensicschen Psychiatrie-ein Handbuch für die Praxis*. Pabst, Lengreich, 2005
7. Salize, H.J., Dressing, H. *Placement and Treatment of Mentally Disordered Offenders - Legislation and practise in the European Union*. Pabst Science Publishers, Lengreich, 2005
8. Graham J. Towl, Louisa Snow, Martin McHugh. *Suicide in Prisons*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd. 2002
9. Heinze M, Fuchs Th, Reischies FM (Hg.) *Willensfreiheit – eine Illusion?* Lengerich: Pabst Science Publishers. 2006
10. Broome MR, Bortolotti L. *Psychiatry as Cognitive Neuroscience – Philosophical Perspectives*. Oxford: Oxford University Press. 2009
11. Šendula-Jengiđ, V., Jonovska, S., Bošković, G., Šendula-Pavelić, M. The Influence of Temperament and Character of Psychotic Individuals on the Possibility of Committing Criminal Offences. *Collegium Antropologicum* 32 (2008) 4: 1179-1187
12. Folnegović-Šmalc, V. Ljubin, T., Uzun, S., Šendula-Jengiđ, V. Prisilna hospitalizacija u dvije psihijatrijske ustanove različitih gravitirajućih područja, šest mjeseci nakon implementacije Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. *Društvena istraživanja*. 45 (2000), 1; 103-113
13. Šendula-Jengiđ, V., Bošković, G., Dodig., Weiner-Črnja, M. Neke specifičnosti autodestruktivnog ponašanja kod bolesnika na forenzičkom tretmanu. *Psychiatria Danubina*. 16 (2004), 2; 29-41
14. Goreta, Miroslav; Peko-Čović, Ivana; Megerle, Ana; Šendula-Jengiđ, Vesna. Novo hrvatsko zakonodavstvo i psihijatrija. *Socijalna psihijatrija*. 27 (1999), 1-2; 40-45

Nastavni plan:

Popis predavanja (s naslovima i pojašnjenjem):

P1.

Forenzička psihijatrija kroz povijest

Ishod učenja: Navesti osnovne koncepte forenzičke psihijatrije i povijesne okvire stvaranja te discipline kao i njezina razvoja u svijetu i Republici Hrvatskoj.

P2.

Najčešća dijagnostička obilježja forenzičke i penalne populacije

Ishod učenja: Nabrojati i opisati najčešće dijagnostičke i sindromalne razine forenzičke populacije te rizične faktore vezane uz populaciju osuđenika. Nabrojati i opisati klinička stanja koja su vezana uz povećan rizik od počinjenja protupravnih djela.

P3.

Specifičnosti kriminaliteta vezane uz dobne skupine

Ishod učenja: Objasniti ulogu genetike i psihosocijalnog razvoja kroz djetinjstvo te utjecaja na duševno zdravlje i kriminalitet u adolescentnoj dobi. Navesti Zakone i zakonske propise koji reguliraju postupanja s maloljetnim prijestupnicima. Opisati specifičnosti kriminaliteta starije životne dobi i kriminaliteta u žena.

P4.

Zloupotreba opojnih sredstava i rizik za kriminalno ponašanje

Ishod učenja: Navesti dijagnostičke i pravne aspekte ovisnosti, razložiti ulogu alkohola i opojnih droga u kriminalitetu kao i s terapijskim intervencijama koje se primjenjuju u kliničkom i penalnom okruženju.

P5.

Granična stanja i počinjenje kaznenih djela

Ishod učenja: Opisati koncepte graničnih stanja, objasniti probleme kontrole impulsa i afektivne regulacije u kontekstu kriminogenog ponašanja. Nabrojati granična stanja s povećanim kriminogenim potencijalom.

P6.

Međunarodni standardi i uvjeti tretmana u okviru forenzike te penalne populacije

Ishod učenja: Diskutirati o različitostima u forenzičkoj psihijatrijskoj praksi u Europi i svijetu. Navesti osnove različitosti u forenzičkoj psihijatrijskoj praksi.

P7.

Forenzički tretman kao multimodalni strukturirani program

Ishod učenja: Navesti osnovna načela forenzičkog tretmana, opisati strukturu terapijskog programa i intervencija te evaluacije. Opisati osnove i tijek forenzičkog psihijatrijskog tretmana.

P8.

Medicinska sestra/tehničar na odjelu forenzičke psihijatrije

Ishod učenja: Razložiti ulogu medicinske sestre/tehničara na odjelu forenzičke psihijatrije, opisati ulogu med. sestre unutar strukture tretmana s obzirom na specifične zahtjeve okruženja i uloge

tijekom liječenja, komunikaciju s obitelji, pravosudnim i drugim tijelima involviranim u proces liječenja.

P9.

Prisilna hospitalizacija - pravni, medicinski i etički aspekti

Ishod učenja: Navesti zakonske propisima Republike Hrvatske koji reguliraju postupanje s osobama kojima se iz medicinskih razloga suspendira sloboda te obveze zdravstvenih djelatnika iz pravnog, medicinskog i etičkog aspekta. Nabrojati i izložiti osnove pravne regulative i medicinskih etičkih načela u postupanju s prisilno hospitaliziranim osobama.

P10.

Prava duševnih bolesnika i zaštita tih prava

Ishod učenja: Navesti zakone i zakonske propise koji reguliraju zaštitu prava duševnih bolesnika, u Republici Hrvatskoj i u međunarodnom kontekstu. Prezentirati osnove iz Obiteljskog zakona, civilno-pravne odredbe vezane uz poslovnu sposobnost te međunarodne konvencije i pravnu regulativu kojom se garantiraju prava osoba s invaliditetom.

P11.

Suvremena tehnologija i forenzička psihijatrija

Ishod učenja: Objasniti ulogu i kontekst mogućeg kriminogenog ponašanja u svjetlu novih tehnologija. Nabrojati tipove kaznenih djela vezanih uz primjenu modernih tehnologija.

P12.

Nasilje i predikcija nasilnog ponašanja – od individualnog do društvenog okvira

Ishod učenja: Opisati osnove nasilnog ponašanja na individualnoj, interpersonalnoj i društvenoj razini te objasniti značenje i ulogu stigme u nasilnom ponašanju osoba s duševnim smetnjama.

P13.

Personalizirana medicina u forenzičkoj psihijatriji

Ishod učenja: Navesti i opisati dijagnostičke tehnike i mogućnosti u forenzičkoj psihijatriji u svjetlu suvremenih neuroznanstvenih spoznaja. Navesti osnovne teorijske okvire kojima se neuroznanost nastoji približiti suvremenoj forenzičkoj psihijatriji.

P14.

Krizne intervencije

Ishod učenja: Tijekom dijagnostike i tretmana počinitelja kaznenih djela od zdravstvenih djelatnika se očekuju intervencije zbog kriznih stanja. Studenti trebaju prepoznati i adekvatno odgovoriti na najčešća krizna stanja koja se tijekom tretmana dogode. Studenti će znati prepoznati krizne intervencije u općoj i kliničkoj psihijatriji te specifičnosti vezane uz forenzičku psihijatriju.

P15.

Psihosocijalni tretman i službe

Ishod učenja: Navesti i opisati osnove zakonskog i medicinskog postupanja s osobama nad kojima je izrečen psihosocijalni tretman te opisati modalitete rada i evaluacije rada s počiniteljima.

Popis seminara s pojašnjenjem:

S1.

Medicinska sestra/tehničar na odjelu forenzičke psihijatrije

Ishod učenja: Prepoznati i razložiti važnost timskog rada u forenzičkom tretmanu, simboličkom značenju uloga, strukturi i odgovornosti te uzajamnosti članova tima u pristupu i liječenju osobe s duševnim smetnjama.

S2.

Riziko faktori autodestruktivnog i suicidalnog ponašanja u institucionalnim uvjetima

Ishod učenja: Nabrojati riziko faktore autodestruktivnog i suicidalnog ponašanja u institucijama, navesti mogućnosti predikcije i intervencije te razložiti važnost terapijskog rada.

S3.

Nasilje i predikcija nasilnog ponašanja – od individualnog do društvenog okvira

Ishod učenja: Rezimirati osnove nasilnog ponašanja u djece i osoba starije životne dobi, ekonomskog nasilja, trgovine ljudima, podvođenja...itd.

S4.

Seksualni kriminalitet

Ishod učenja: Navesti vrste seksualnog kriminaliteta, opisati odnos počinitelja i žrtve i objasniti značenje procesa utvrđivanja odgovornosti za žrtvu, uz tretman žrtve i počinitelja.

S5.

Kriminalitet vulnerabilnih skupina

Ishod učenja: Diskutirati o uzrocima kriminaliteta vulnerabilnih skupina (intelektualno insuficijentne osobe, osobe s različitim vrstama dizabiliteta, marginalizirane skupine (beskućnici, imigranti...)).

S6.

Obiteljsko nasilje

Ishod učenja: Navesti oblike i objasniti značenje obiteljskog nasilja i njegovo prepoznavanje, te navesti moguće intervencije.

S7.

Žrtve kaznenih djela

Ishod učenja: Objasniti značenje traume, svjedočenja, vjerodostojnosti svjedočenja, te razložiti principe rehabilitacije.

S8.

Nasilje nad zdravstvenim djelatnicima

Ishod učenja: Nabrojati statističke pokazatelje i glavne uzroke nasilja nad zdravstvenim djelatnicima, opisati uloge i mogućnosti zdravstvenih djelatnika u sprečavanju nasilja. Navesti osnovne principe obrane od nasilnog ponašanja uključujući mehaničko sputavanje.

S9.

Odnos počinitelj – žrtva

Ishod učenja: Navesti i opisati određene koncepte i značenja rane psihotraume u psihološkom i psihoseksualnom razvoju pojedinca te objasniti njegovu ulogu u odnosu počinitelja odnosno žrtve kaznenog djela.

S10

Prikazi slučajeva

Ishod učenja: Analizirati i diskutirati o zanimljivim slučajevima iz forenzičko-psihijatrijske prakse s ciljem upoznavanja studenata s primjerima dijagnostike i modaliteta tretmana. Studenti će se naučiti kritičkom promišljanju i stručno utemeljenom promišljanju nasuprot populizmu i isključivosti.

Popis vježbi s pojašnjenjem:

/

Obveze studenata:

Studenti su obvezni redovito pohađati predavanja i seminare.

Ispit (način polaganja ispita, opis pisanog/usmenog/praktičnog dijela ispita, način bodovanja, kriterij ocjenjivanja):

ECTS bodovni sustav ocjenjivanja:

Ocjenjivanje studenata provodi se prema važećem **Pravilniku o studijima Sveučilišta u Rijeci i važećim aktima Fakulteta zdravstvenih studija**. Ocjenjivanje studenata vrši se primjenom ECTS (A-F) i brojčanog sustava (1-5). Rad studenata vrednovat će se i ocjenjivati tijekom izvođenja nastave, te na završnom ispitu. Od ukupno **100 bodova**, tijekom nastave student može ostvariti **50 bodova**, a na završnom ispitu **50 bodova**.

Ocjenske bodove student stječe aktivnim sudjelovanjem u nastavi, izvršavanjem postavljenih zadataka i izlaskom na ispit na sljedeći način:

- prisutnost (max. 5 bodova)
- seminarski rad (max. 45 bodova)
- završni ispit (max. 50 bodova)

Završni ispit se sastoji od usmenog izlaganja zadanog seminara. Elementi koji se ocjenjuju su: točnost, jasnoća i razumijevanje obrađene teme, način izlaganja i primjerenost komunikacije, pridržavanje vremena, struktura prezentacije.

Studenti koji su tijekom nastave ostvarili

- manje od 25 (0-49,9%) ocjenskih bodova ocjenjuju se ocjenom F (neuspješan), ne mogu steći ECTS bodove i moraju ponovo upisati predmet,
- 25 (50%) i više ocjenskih bodova, mogu pristupiti završnom ispitu.

Konačna ocjena dobiva se temeljem zbroja ukupno ostvarene ECTS ocjene tijekom nastave i na završnom ispitu:

90 - 100%	5 (izvrstan)	A
75 - 89,9%	4 (vrlo dobar)	B
60 - 74,9%	3 (dobar)	C
50 - 59,9%	2 (dovoljan)	D
0 - 49,9%	1 (nedovoljan)	F

Mogućnost izvođenja nastave na stranom jeziku:

Postoji mogućnost izvođenja nastave na engleskom jeziku.

Ostale napomene (vezane uz kolegij) važne za studente:

Broj mogućih izostanaka je 30% od ukupnog broja sati nastave.
 Remećenje nastave mobitelom i ulascima-izlascima nije dopušteno.

SATNICA IZVOĐENJA NASTAVE (za akademsku 2022./2023. godinu)

Raspored nastave

Datum	Predavanja (vrijeme i mjesto)	Seminari (vrijeme i mjesto)	Vježbe (vrijeme i mjesto)	Nastavnik
19.01.2023.	P1-P7 14:00-19:00 Z5			izv. prof. dr. sc. Vesna Šendula Jengiđ
21.01.2023.	P8- P15 12:00-18:00 Z5			izv. prof. dr. sc. Vesna Šendula Jengiđ
26.01.2023.		S1-S6 14:00-19:00 Z3		izv. prof. dr. sc. Vesna Šendula Jengiđ doc. dr. sc. Suzana Jonovska
28.01.2023.		S7-S10 12:00-15:00 Z3		izv. prof. dr. sc. Vesna Šendula Jengiđ doc. dr. sc. Suzana Jonovska

Popis predavanja, seminara i vježbi:

P	PREDAVANJA (tema predavanja)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
P1	Forenzička psihijatrija kroz povijest	1	Z5
P2	Najčešća dijagnostička obilježja forenzičke i penalne populacije	1	Z5
P3	Specifičnosti kriminaliteta vezane uz dobne skupine	1	Z5
P4	Zloupotreba opojnih sredstava i rizik za kriminalno ponašanje	1	Z5
P5	Granična stanja i počinjenje kaznenih djela	1	Z5
P6	Međunarodni standardi i uvjeti tretmana u okviru forenzike te penalne populacije	1	Z5
P7	Forenzički tretman kao multimodalni strukturirani program	1	Z5
P8	Medicinska sestra/tehničar na odjelu forenzičke psihijatrije	1	Z5
P9	Prisilna hospitalizacija - pravni, medicinski i etički aspekti	1	Z5
P10	Prava duševnih bolesnika i zaštita tih prava	1	Z5
P11	Suvremena tehnologija i forenzička psihijatrija	1	Z5
P12	Nasilje i predikcija nasilnog ponašanja – od individualnog do društvenog okvira	1	Z5
P13	Personalizirana medicina u forenzičkoj psihijatriji	1	Z5
P14	Krizne intervencije	1	Z5
P15	Psihosocijalni tretman i službe	1	Z5
	Ukupan broj sati predavanja	15	

S	SEMINARI (tema seminara)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
S1	Medicinska sestra/tehničar na odjelu forenzičke psihijatrije	1	Z3
S2	Riziko faktori autodestruktivnog i suicidalnog ponašanja u institucionalnim uvjetima	1	Z3
S3	Nasilje i predikcija nasilnog ponašanja – od individualnog do društvenog okvira	1	Z3
S4	Seksualni kriminalitet	1	Z3
S5	Kriminalitet vulnerabilnih skupina	1	Z3
S6	Obiteljsko nasilje	1	Z3
S7	Žrtve kaznenih djela	1	Z3
S8	Nasilje nad zdravstvenim djelatnicima	1	Z3
S9	Odnos počinitelj – žrtva	1	Z3
S10	Prikazi slučajeva	1	Z3

	Ukupan broj sati seminara	10	
--	----------------------------------	-----------	--

V	VJEŽBE (tema vježbe)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
	Ukupan broj sati vježbi		

ISPITNI TERMINI (završni ispit)	
1.	11.02.2023.
2.	25.02.2023.
3.	23.06.2023.
4.	08.09.2023.